

Dr. Frölich Róbert a világjárványról

Mi a zsidó vallás álláspontja a globális válság lehetséges hatásainak kérdésében? Cikk-sorozatunk mai fejezetében dr. Frölich Róbertnek, a Dohány utcai zsinagóga főrabbijának gondolatait olvashatod.

Igen nehéz és szinte megválaszolhatatlan kérdés, hogy mit taníthat az emberiségnek bármí.

Az emberiség ugyanis nem egy homogén tömeg, és igencsak elcsé-pelt axióma, hogy az emberiség nem tanul a múlt példájából. A jelen járvány alatt is (noha igen sok szempontból megváltozott az életünk) a legfőbb gondunk, hogy visszatérjünk a járvány előtti életünkhöz.

Ahhoz, hogy megválaszolhassuk, mit is taníthat nekünk a zsidó felfogás szerint egy világmérető járvány, először is definiálnunk kell a járvány fogalmát és annak ősi, klasszikus kezelési módját.

Mózes III. könyvében olvashatunk egy pontosan meg nem határozható, a bőrön jelentkező betegségről, a pok-losságról. Abból, hogy a beteget elkülönítik, arra következtethetünk, hogy valamiféle fertőző betegségről van szó, hiszen a terjedés megelőzésének módját már akkor is a karanténban látták. Érdekes, hogy a karantén időtartama a mózesi törvény szerint kété-szer hét nap. Kiemelném, hogy a mózesi törvény szerint a betegség különbözö szakaszait nem az orvos, hanem a pap volt hivatott megállapítani. A régi zsidó felfogás szerint ugyanis – összhangban a Tóra szavával – Isten az, aki gyógyít, az orvos csak az Ő hozzájárulásával lehet sikeres.

A rabbinikus irodalom alapja, az i. sz. 2. században összeállított Misna már valamivel fejlettebb egészség-ügyi ismeretekkel rendelkezik, a ko-rabeli nyelvezettel, az i. sz. 2. század kifejezésrendszerével definiálni képes a járvány fogalmát. Így ír: „Ha egy öt-száz lakosú városban három egymást követő napon van három (értelemse-ruen ugyanabban a betegségben elhunyt) halott, az járvány.”

A Misnára épülő Talmud ezt a meghatározást kicsit átfogalmazza: „Ha egy 1500 lakosú városban három egy-mást követő napon kilenc, ugyanab-ban a betegségben elhunyt halott van, az járvány.” Ha megfigyeljük, akkor a Talmud csupán kvantitásban bővíti ki a misnai feltételeket, összefüggésben talán a két szöveg keletkezése közötti időszakban bekövetkezett társadalmi fejlődéssel.

A járvány kezelésére vonatkozóan is ad tanácsokat, instrukciókat a Talmud: a Bölcsék szerint ha járvány van a vá-rospan, akkor limitálni kell a házon kí-vül eltöltött időt, a járvány kitörésekor lehet csak elhagyni a várost, és nem szabad az út közepén járni. Tekintsünk egy kicsit e tanácsok mélyére.

A házon kívül eltöltött idő a Talmud értelmezésében a legszükségesebb

teendők elintézésére vonatkozik. Amikor csak lehetséges, az embernek vissza kell térnie otthona biztonságos falai közé. A járvány kitörésekor el-hagyni a várost kifejezés a Bölcsék logikája szerint annyit jelent, hogy ekkor a legkisebb az esély a megfer-tőződésre, az ember el tud menekülni a veszély elől. A legérdekesebb azon-ban az utolsó megjegyzés, az út szélé-re vonatkozóan. A Bölcsék szerint a halál angyalának békeidőben nincs engedélye a városon belül elragadni az embert, csak az út szélén közleked-het. Amikor azonban járvány van, szabad az út közepén haladnia. Igye-kezni kell tehát távolságot tartani egy-mástól, mondják a Bölcsék, az út szé-le ugyanis keskeny, és nem férnek el rajta két-három fős csoportok.

Ezt éltük át mi is az utóbbi hóna-pokban: nem léptünk ki a lakásaink-ból, csak a feltétlenül szükséges dol-gaink elvégzésére, nem tartottunk szociális kapcsolatokat, vendégsége-ket, rendezvényeket. A határok, akár a városok határainak lezárása is párhü-zamba állítható Bölcséink intézkedé-seivel, csakúgy, mint az egymástól való távolság tartása.

Miután röviden visszatekintettünk a járvány kezelésének évezredes zsidó módszereire, pillantsunk a jelenbe, hogy megkíséreljünk felelni a feltett kérdésre:

Mit taníthat az emberiségnek egy világjárvány?

Nyilvánvaló, hogy megdőlt önnön sérthetetlenségünkbe vetett hitünk. Meghódítottuk a világúrt, feltérképez-tük az emberi genomot, új és új dolgo-kat állítottunk elő, akár az élő gének manipulálásával is, hittük, hogy csak felfelé vezet az út. Most jött egy vírus, és mintegy varázsütésre leállt az egész világ. A teremtés koronája, a tápláléklánc csúcsa, az ember és az ál-tala felépített világ bizony legyőzetett egy láthatatlan kis teremtmény által.

Ugyanakkor azt is látjuk, hogy mindaz a kár és sérelem, amit Föld-ünknek okoztunk, az elmúlt néhány hónap alatt elkezdett enyhülni. A Föld regenerálja önmagát. Megtanultuk, hogy önmérsékletet kell tanúsítsunk, ha nem akarjuk, hogy életünk színtere igen hamar áldozatul essen saját kiva-gyságunknak.

Átértékelődtek személyes preferen-ciáink is. A világtól való elzártág – noha a modern technika felhasználá-

sával nem vágott el bennünket teljes-séggel egymástól – felerősítette a sze-mélyes kapcsolatokban való hitünket. Megmutatta, hogy szükség van a kö-zösség (bármilyen alapokon szerve-ződő kis és nagyobb közösség) kohé-ziójára, hogy egymás nélkül elve-szünk, mert erőt, reményt és kitartást csak egymásból meríthetünk.

Felértékelődött a személyes kon-taktusok ereje és szerepe. Egymástól elszakított családtagok, akik koráb-ban esetleg hónapokig nem értek rá egymással leülni egy kis beszélgetés-re, most, a kényszerű távollét alatt döbbsentek rá, mit is jelent az együtt töltött idő. Az a szülő, akihez gyer-meke nem mert elmenni, mert féltet-te, és az a gyermek, aki csak elektro-nikus úton tudott (ha tudott egyálta-lán) kapcsolatba lépni a szülőjével, a járvány hatására sokkal erősebben kötődhetnek ezután egymáshoz, mint annak előtte, hiszen megtapasztalták a másik hiányát.

Mindent összevetve: a járvány le-csengésével talán egy jobb, lassabb és szeretettelibb, békésebb világba té-rünk vissza. Talán megtanultuk a lec-két, és jobban vigyázunk majd egy-másra, családjainkra, közösségeinkre és Földünkre egyaránt.

Divány

Tévé és valóság a kórházban

Az intenzív osztályon velem szemben két ágyon fekszenek. Látom a jobb ol-dali ágyon fekvő beteget.

Szívritmusa rendes, nem olyan, mint az enyém volt, amikor behoztak. Össze voltam már kötve a monitorral, az infúzió itatott, pedig nem voltam egyáltalán szomjas.

Elvették a pénztárcámat, és a fiam kezébe nyomták. Ő rám mosolygott:

– Jól leszel, anyám – mondta.

Közben figyelem a velem egy korosztályú férfit. Az arcán nem lehet észre-venni fájdalmakat. Kivitték, és a helyére behoztak egy beteget. Magas volt és íz-mos, tőlem fiatalabb lehetett. Olyan hatvanévesnek néztem. Elhelyezkedett az ágyban. A nővérek kérdezgették:

– Fáj valamije, nagytata?

Nem válaszolt.

– Mikor vizelt?

Megint nem válaszolt.

Még egyszer megkérdezték, fáj-e.

– Fáj! – volt a szomorú válasz.

A gyakornoknak vélt nővér a szájába nyomott egy papírt, és ott hagyta a be-teget, mint Szent Pál az oláhokat.

Egy idősebb nővér jött. Elkezdett kiabálni a megszeppent nővér:

– Orvost! Orvost!

Jött egy technikus, aki segített az élesztésben. Tiszta erővel nyomkodták a mellkasát.

Megérkezett a főnővér is, és azonnal beállt segíteni. Orvosnak se híre, se ham-va. A főnővér elrohant orvost keríteni. Megérkezett egy magas hölgy, de nem sokat segített. Ezek után valami injekcióval berohant egy nővér.

– Minden elismerésem – mondtam neki.

– Fordítsa el a fejét – mondtam nekem.

Láttam, hogy a technikus az ember pulzusát vizsgálja a nyaki ütőérnél. Kije-lentette, hogy még gyenge a szívdobogása. Nem úgy, mint a filmekben, a televí-zión, nem volt itt szájon keresztüli élesztés. Valami furcsa, villanykörtéhez ha-szonlóra rákapcsolták betegünket.

Megérkezett az orvos végre. Ez az orvos a mi osztályunkhoz tartozott. Meg-állt a bámszokdó nővérek mögött. Egy kis ideig nézte a küzdelmet, aztán meg-fordult, és szó nélkül távozott.

Kint a folyosón egy férfi le és föl sétálva törölgette könnyeit.

A végén eltűnt a beteg. Pár percre rá egy másik beteget toltak be a szobámba. Látszott rajta, hogy rossz állapotban van. Most körülötte volt sürgés és forgás. Az ágyamhoz robagott egy technikus, és ezt mondta:

– Látja, milyen helyzetben vagyunk!

Betett egy tolószékbe, és áttolt a hatos szobába. Útközben magyarázta:

– Azért teszem, mert ha még több súlyos beteget hoznak, nem lesz nyugta.

Megköszöntem az ápolásukat. Megnyugtattam, hogy örömmel hagyom el ezt a szobát.

Másnap reggel megkérdeztem a nővért, mi lett a férfi sorsa. Azt hazudta, át-küldték egy másik kórházba. Persze én nem értem, miért kell mellébeszélni.

Akinek van egy kis esze, megérti, hogy az előbbi szobámban nemigen van vá-lasztása a betegnek. Ott mások döntik el az útját.

Az egyik út a végén hazavezet, vagy Isten ments a temetőbe, a Potyó kertbe.

Volt alkalmam beszélgetni később egy komoly technikussal, aki becsületesen elmondta nekem:

– Látta a folyamatot? Nem lett tőle rosszul? A végén mindkét férfi meghalt. Nem lehetett rajtuk segíteni.

Valóban nem lettem rosszul.

Sajnos élőben láttam a folyamatot, ami egy kicsit sem hasonlít arra, amit te-levízió, filmen lát az ember.

Radmila Markovic / Kultúra

Ma is sokan kutatják a bibliai frigyláda hollétét

A frigyláda alighanem a történe-lem legkeresettebb ereklyéje. A so-kak által a zsidó-keresztény kultu-rális örökség részeként számon tartott, de alapvetően a zsidó ha-gyományhoz kötődő tárgynak az i. e. 1. évezred közepén vesztíték el a nyomát. Azóta a legkülön-félőbb elméletek keltek szárnyra a szövetség ládájának hollétét illetően, amely az 1980-as években Indiana Jones révén az addiginál is szélesebb körben került az érdeklődés homlokterébe. De mit tudhatunk valójában a szent ere-klyéről?

A Tízparancsolat őrzője

Hét nappal azután, hogy Izrael né-pe az Egyiptomból való kényszerű távozás után megkezdte viszontagsá-gos útját az ígéret földje után kutatva, Isten felszólította vezetőjüket, Mó-zest: készítsen egy ládát számára. Az utasítások szerint a kívül és belül arannyal bevont ládát akácfából kel-lett elkészíteni, az *engesztelés táblá-jára* (vagyis a láda fedelére) pedig két – szintén aranyból készült – keru-bot kellett elhelyezni, írja a Múlt-kor.

Bár az Ószövetségben pontos le-írást olvashatunk a szövetség ládájá-nak kinézetéről, csak kevés művészi ábrázolását ismerjük. Az izraeli Kafarnaumban a Frigyláda nevet viselő dombormű egy négy kerékre szerelt furcsa építményt ábrázol, amelyen a láda mellett Salamon templomát is megjelenítették. A chartres-i katedrális északi kapujá-nak egyik pillérén található lapos dombormű szintén négykerékű láda-ként ábrázolja a szent tárgyat, amelynek belső tartalma is látható. Jean Fouquet 1475 táján keletkezett munkájához, az Antiquités judaïques-hoz készített illusztráción Jerikő elfoglalása alkalmával jelenik meg, a kerubokat azonban furcsa módon lehagyták a képről.

James Jacques Joseph Tissot: A frigyláda átkel a Jordán folyón (1900 körül)

A frigyládát a bizonyosság ládájának is nevezik, mivel arra volt hivatott, hogy befogadja a *bizonyosságot*, va-gyis az Isten által a zsidó népnek adományozott Tízparancsolat két kötébláját. Ám a frigyláda jóval töb-bet jelentett, mint egyszerű tároló-eszköz: Izrael népe vándorlásai so-rán magával vitte a szent ládát, amely így számukra mindenekelőtt Isten jelenlétének jelképévé vált.

Fontos szerepe volt a fedélnek is, amely elrejtette az illetéktelen sze-mek elől a láda tartalmát, valamint szent területként is funkcionált. A rajta álló két kerubnak az volt a fel-adata, hogy behatárolja azt a teret, amelyben Isten időről időre megje-lenhet, hogy parancsait tolmácsolja a kiválasztott nép felé. A frigyláda te-hát közvetítő szerepet is játszott Is-ten és az emberek között.

A hagyomány szerint a szent láda emellett képes volt feléleszteni az izraeli nép erejét. A *régi izraeliek* – ahogy Sámuel nevezi őket – a frigyládához fordultak a filiszteu-

sokkal való összecsapásaik alkal-mával, a tengeri nép seregei pedig valóban az isteni jelenléttel és vé-delemmel azonosították a bizony-ság ládáját. Bár a filiszteusok végül megkaparintották az ereklyét, az csak bajt hozott rájuk: az alatt a hét hónap alatt, amíg a birtokukban volt, a szent tárgy útját halálos ret-tegés kísérte.

A ládát először Asdódba, majd Gátna vitték, de miután ennek követ-keztében mindkét város lakosságát daganatos megbetegedések sújtották, a következő állomás, Ekrón lakói már felzúdultak a félelmetes hírű lá-da érkezésének hírére. A véget nem érő csapások után a filiszteusok jobbnak látták, ha visszajuttatják a ládát a zsidóknak.

A rettegett ereklye

Jóllehet a frigyládát emberi kéz al-kotta, szerepe megközelíthetetlené és érinthetetlené tette. A Krónikák

(Folytatás a 2. oldalon)

Az indulatok tehát nem csillapodnak, a bizonyosság ládájának hollétét pedig továbbra is homály fedi. Vannak, akik azt állítják, hogy a frigy-ládát egyenesen felsőbb hatalom védelmezi – politikusok, vagy talán Isten maga. Lehet, hogy csupán a nagyközönség számára vesztett nyoma évszázadokkal ezelőtti?

A Szövetség nem hagyja magára a szociálisan rászorulókat (2.)

A Mazsihisz szociális gondoskodása 2020-ban több új fejezettel bővült. Cikkünk első része azokról a krízistámogatásokról szólt, amelyeket a Szövetség a világjárvány kihívására hozott létre az anyagi válságba került családok megsegítésére. Ugyanakkor épül egy átfogó szociális támogatási rendszer is, amelyről a Mazsihisz Jáhád Zsidó Közösségi Szolgálatának munkatársait, Kósa Judit igazgatót és Szenthe Antónia programfelelőst kérdeztük.

A Mazsihisz által megalkotott Együtt program célja a vészidőszak második generációs érintettjeinek, azoknak a zsidó hittestvéreknek a megsegítése, akik szociális, egészségügyi és mentális problémákkal küszködnek. Sajnos nincsenek kevesen: a legfrissebb adatok szerint a második generációsok a mintegy 120 ezerre becsült teljes magyar zsidó népesség legfeljebb 40 százalékát alkotják, és közülük – a hazai szegénységi mutatókat a célcsoportra vetítve – a rászorulóak száma minimálisan több ezer ember.

Hivatalos megnevezés szerint a projektgazda a Mazsihisz, amely a kivitelezést a Magyarországi Zsidó Szociális Segély (MAZS) Alapítvánnyal végzi, együttműködve a BZSH-val, a Mazsihisz Szeretőkörházával, az ORZSE-val, valamint csaknem ötven önkéntessel. A programról a Mazsihisz Jáhád Zsidó Közösségi Szolgálatának igazgatójával, **Kósa Judittal**, valamint **Szenthe Antónia** programfelelőssel beszélgettünk.

Kósa Judit (KJ): Nagyon örülünk, sőt büszkék vagyunk arra, hogy elindulhatott a második generációs Együtt program. A második generációsok a holokauszt túlélők gyermekeinek nemzedéke. Évtizedek óta ismert, hogy ők különösen súlyos lelki terheket cipelnek, ennek feldolgozásával a tudományok és a művészetek régóta foglalkoznak. Mára többnyire idősödő, elszegényedő, egészségügyi problémákkal küzdő emberekről van szó. A világban minden zsidó közösség tudja, hogy segítségre szorulnak.

– **Miért idén indult el a támogatás?**

Szenthe Antónia (SZA): Nagy feladathoz nehéz hozzákezeni. A Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány (Mazsók) érdeme, hogy szakmai megbeszéléseket kezdeményezett a hitközségi és civil zsidó segítő szervezetekkel, majd – a világban elsőként – 2018 decemberében kiírta a 100 millió forint összegű második generációs pályázatot. Erre a felhívásra a Szövetség projektgazdaként olyan tervet készített, amely alapja lehet majd a nemzedék hosszú távú, sokoldalú megsegítésének. Társat kerestünk a nagy feladathoz, és a MAZS Alapítvánnyal, a legnagyobb tapasztalatú helyi zsidó szociális szervezettel konzorciumban kidolgoztuk az Együtt programot, mellyel 76 millió 300 ezer forintot nyertünk az összefogást nagyra értékelő Mazsóktól.

– **Mekkora csoportról van szó? Hány második generációs él Magyarországon?**

SZA: Kovács András szociológus és munkatársai kutatása szerint a hazai zsidó népesség legfeljebb negyven százaléka holokauszt túlélők gyermeke, ez így több tízezer embert jelent. Az utóljára közzétett hivatalos statisztikai adatok szerint a magyarországi lakosság minimum 12 százaléka szegénységben él, és ha ezt az adatot kivetítjük a zsidó lakosságra, akkor a zsidó közösség rászoruló második generációs csoportjának létszáma 5 ezer fő lehet. Ennyi embert ennyi

pénzből nem lehet megsegíteni, mintegy ezer hittestvérünk megsegítésére vállalkozott a program.

KJ: Éppen ezért döntöttünk úgy, hogy segélyosztás helyett a szociális munka szakmai elvei és a hazai tapasztalatok alapján kidolgozunk egy olyan rendszert, amelyik tartós és átfogó támogatást biztosíthat második generációs hittestvéreinknek. Törekedtünk arra, hogy a feladathoz mérve az anyagi lehetőségeinket hatékonyan és igazságosan használjuk fel. Végül olyan struktúrát építettünk föl, amely számít a taghitközségek, a zsidó intézmények és a nagy tapasztalatú partner zsidó civil szervezetek terepismeretére, infrastruktúrájára.

Elsősorban a területi eloszlás igazságosságát biztosítottuk. A ráfordítások aránya a vidék és a főváros közt a zsidó lakosság arányának megfelelően 25-75 száza-

Az Együtt program első sajtótájékoztatója, jobbról Kósa Judit és Szenthe Antónia (mikrofonnal). Fotó: Szombat

lék. A budapesti központi regisztrációs iroda mellett tíz vidéki régióközpontot hoztunk létre Róna Ivett koordinálásával.

Országosan kiképeztünk 46 önkéntest, akik a szociális munkásokat segítették a jelentkezéskor. A jogosultság bizonyításának módját a Mazsók meghatározta, a rászorultság mértékének felmérése a mi felelősségünk volt. Egyaránt figyelembe vettük a jelentkezők családi, társas, intézményi és szervezeti kapcsolatrendszerét, egészségi és mentális állapotát, a családjuk anyagi viszonyait, és a váratlan krízishelyzeteket is. Ezeknek az alapján készítettük el az adatfelvételi lapot és a szakmai specifikációt, hangsúlyozva, hogy egyéni megítélési szempontokat is figyelembe kell vennünk. Március közepére országosan lezárult a regisztráció.

– **Ekkor vezették be a járvány lassítására elrendelt korlátozásokat. Mit tudatok tenni a karantén idején?**

KJ: Igen, itt bevágott a járvány, és sok tervünket keresztülhúzta. Csomagolás, és március 16-ával be kellett zárunk az irodát. Átálltunk távmunkára, nem volt könnyű. De ez még csak hagyján. Világos lett, hogy a támogatásokat is át kell alakítanunk, ezzel együtt pedig a költségvetést is. Az eredeti pályázatban törekedtünk arra, hogy pénz helyett minél több szolgáltatást nyújtsunk, hiszen ezek nemcsak eleven emberi kapcsolatokat biztosítanak a támogatottaknak, hanem megtakarítják nekik a szakemberkereséssel, a szervezéssel járó feladatokat is.

A járvány alatt viszont nem lett volna biztonságos a személyes találkozás. Nem lehetett gyógytorna, fizioterápia, otthonápolás, négy- és ötéves beszéletes, egészségügyi programok. Innen jelentős átalakításokkal lehetett továbblépni.

A szociális támogatásokra összpontosítottunk, a szociális igényeket dolgoztuk fel először, és ide csatoltuk be azokat a forrásokat,

amelyek a szolgáltatásokat fedezték volna. A karantén alatt sok háztartás elesett a megszokott jövedelmétől, ezért eltekintettünk a jogosultsági szint (barem) merev alkalmazásától, és a megnőtt szociális keretből minden jogosult és rászoruló jelentkezőt támogatunk. Háromszázhetven személynek tudtunk végül rezsitámogatást vagy ételkészítési-szállítási kártyát adni. Ötvenkét különösen rászoruló második generációs hittestvérünket másodsor is megsegíthettük.

SZA: Szívfájdalmam volt, hogy mentális segítséget sem szemtől szemben, hanem csak távformában nyújthattunk. Pszichológus vagyok, tudom, a kettő nem ugyanaz. Mégis örülök, hogy több mint hetven személy vállalta a távformát, és szakembereink 5-6 alkalommal beszélgetnek velük, segítenek zöld ágra vergődni pár lelki eredetű problé-

pontosan mely támogatással. Az elmúlt másfél évben sokat gondolkodtunk, beszélgettünk, bizony vitakoztunk is. Számítalan munkaórát töltöttünk el a MAZS Alapítvány szakembereivel a tervezésekor. Az Együtt program neve is jelképezi azt a meggyőződésünket, hogy a zsidó közösség segítő szervezetei együttműködve hatásosak. Nagyszerű élmény volt a közös ügyfélszolgálatok megnyitása, évtizedek óta nem volt példa ilyen szociális célú összefogásra a közösség életében.

Az igazi örömet szerintem épp az szerezte, hogy közösen létre tudtunk hozni olyan teret, amely csak arra szolgált, hogy hozzáértő, rájuk figyelő emberek meghallgassák, megsegítsék a rászorulókat. Ebben az élményben az önkéntes munkatársaink szívessége, segítőkészsége nagyrészt benne volt. Mennyivel nagyobb bizalommal fordul a segítséget kérő második generációs hozánk, ha a városházán egy holokauszt túlélő vagy egy második generációs sorstárs fogadja!

Úgy gondolom, hogy az Együtt program egyik nagy lehetősége ennek a kooperációnak a további erősítésében és kiszélesítésében rejlik. Az elmúlt másfél évre visszatekintve, és figyelembe véve a Covid-19 okozta helyzetet, amelyben nehezített körülmények között kellett dolgoznunk, azt hiszem, hogy az Együtt program már több, mint lehetőség a Mazsihisz, a MAZS Alapítvány, a taghitközségek és partnerszervezetek életében: bizonyították, hogy jó irányba indultunk el, és komoly munkával, folyamatos párbeszéddel, tanulással képesek vagyunk erős szakmai alapokon nyugvó segítő rendszert működtetni.

Persze sok tanulságot is hozott az elmúlt időszak. Sok mindent másképpen csinálnánk a mai fejünkkel. A másfél év rengeteg tanulságát megjegyezzük, hogy kijavíthassuk a jövőben.

Sok kisebb hiba mellett azonban rendszerszerű hibát szerencsére nem találtunk a munkánkban, és reméljük, hogy a Covid miatti változtatások ellenére viszonylag könnyen és gyorsan el tudunk majd számolni, ha befejeztük a megítélt támogatásokat, szolgáltatásokat, hiszen a Mazsihisz és partnerszervezete megelőlegezte a támogatások, a program költségeit.

SZA: Így van! Am minden nehézsége mellett életem nagy élményei közé tartozik ez a program. Kivételzetten érzem magam, hogy egy-egy hittestvérem a bizalmába fogadott, és megosztotta velem családját történetét, szülei iszonyatos megpróbáltatásait, nagyszerű helytállásukat, vagy esetleg éppen azt, hogy a pokolból hazatérve képtelenek voltak működni, meleg családot biztosítani számukra.

Ezek a vallomások két dologra is köteleznek: egyrészt arra, hogy levonjuk a szakmai tanulságokat, és mindent megtegyünk a program ki-

váló minőségű folytatásáért. Másrészt kötelességünknek érezzük azt is, hogy a második generációról összegyűlt adatokat rendezzük, kiértékeljük, és bemutassuk a közösségnek.

Mindannyiunknak tudnunk kell, hogy olyan hittestvéreinknek szólt az Együtt, akiknek több mint egyharmada teljesen egyedülálló, több mint fele háromnál több súlyos betegséggel él, rendkívül magas közöttük a daganatos és mentális betegek száma. A szociális támogatásban részesültek háztartásában egy személy egy havi megélhetésére 40 ezer 83 forint jut.

KJ: Sajnos így van, ez a valóság. Hogy ez a kép mennyiben általános és mennyiben második generációs jellegzetesség, az külön értékelés tárgya. De ne ezzel fejezzük be a beszélgetést, hanem a köszönet szavai-
val:

Hálások vagyunk elsősorban a Mazsóknek, személy szerint Szabó György elnök úrnak a pályázat kiírásáért; a MAZS Alapítványnak a közös munkáért és a mindig termékeny szakmai vitákért, a központi ügyfélszolgálat kialakításában végzett görbülékeny együttműködéséért és a feldolgozási munkában nyújtott rugalmas-ságáért;

a vidéki és budapesti hitközségeknek és társhitközségeknek, az elnököknek, a régióközpontok önkéntes koordinátorainak, programsegítőinek a sok segítségért;

a Mazsihisz projektszapat operatív vezetőjének, amiért levett a vállunkról sok szervezési feladatot; az IKI-nek, amiért helyet adott a központi regisztrációs irodának;

a BZSH és Mazsihisz szakmai egységeinek a számtalan éjjel-nappali készenlétért; a Pénzügyi Osztály vezetőjének és munkatársainak;

az IT Osztály vezetőjének, aki egyrészt segítette áthidalni a hétköznapi magyar nyelv és az IT szakzsargonja közt tátongó szakadékot, másrészt mindvégig segítette a járvány miatt szükségessé váló távmunkánkat, ami a program egyik legnagyobb kihívása volt;

az ügyvezetői és elnöki titkárságoknak, mert oroszlan-részt vállaltak a telefonos megkeresések közvetítésében;

a Gazdasági Osztálynak azért, mert mindig minden ott volt, ahol kellett;

valamint a Szeretési Osztálynak és a Rabbiságnak a jogosultságok megállapításában nyújtott segítségért.

Kácsor Zsolt/Mazsihisz

Gyógyszer- és MRI-támogatás

Továbbra is igényelhetnek esetenkénti (tehát nem állandó) támogatást szociálisan rászoruló betegek az alábbiakhoz:

– **Átlagosnál drágább gyógyszerek beszerzése.** Például átlagosnál drágábbnak tekinthető egy 5000 Ft árú gyógyszer is kb. havi 100.000 Ft nettó munkabér vagy nyugdíj mellett. A támogatás összegének felső határa nincs rögzítve, de tájékoztatásul közöljük, hogy az eddigi gyakorlatban 50.000 Ft volt a legnagyobb gyógyszer-támogatásunk.

– **Magánorvosi MRI-vizsgálat elvégzésére rosszindulatú daganat kiderítése céljából.** Ehhez támogatást akkor lehet igényelni, ha az állami egészségügyi csak túl késői időpontra tudja vállalni az MRI-vizsgálatot.

Részletesebb tájékoztatás és az igényléshez szükséges adatlap a következő telefonszámon kérhető: 06-1-321-3497, lehetőleg az esti órákban.

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Nagy-Britannia

Manchesterben a felújítási munkák befejezése után, várhatóan 2021 tavaszán ismét megnyílik a Zsidó Múzeum. Az 1879-ben felavatott szefárd zsinagóga épületében 1984-ben hozták létre a zsidó hagyományokat és vallási szokásokat bemutató intézményt, melyet oktatási célokra is használtak. Ötmillió fontos beruházással a hasznos terület most kétszeresére bővül. Új galéria, oktatási kabinet és kávézó is létesül az épületben. A kivitelezők nagy figyelmet fordítottak a 19. századra jellemző dekorációs elemek megőrzésére és helyreállítására. A munkások találtak egy időkapcsolót, amelyben 150 évvel ezelőtt használt pénzek, az egykori zsinagóga iratai

A megtalált manchesteri időkapcszula

és korabeli újságok voltak. A múzeum munkatársai most egy új, a 2020-as évre emlékeztető tárgyakat tartalmazó időkapcsolót kívánnak az utókor számára elhelyezni. **Max Dunbar** igazgató kijelentette, hogy érdeklődéssel várja a látogatók véleményét a tartalmában megújult és tágasabb intézményről.

Szerbia

Többéves pereskedés után a zimonyi zsinagóga ismét a helyi zsidóság tulajdonába kerül. Az egykor az Osztrák–Magyar Monarchiához tartozó Zemunban 1850-ben átadott templomot az askenázi közösség építette. A zsinagóga a Juda Alkalai utcában található, a névadó szefárd rabbi a 19. század húszas éveiben vezette a hitéletet a városban. A második világháború előtt egy szefárd templom is volt a településen, ami a bombázások során súlyosan megsérült, és később lebontották. Az askenázi zsinagóga 1962-ben az önkormányzat tulajdonába került, és még jelenleg is működnek benne különböző vállalkozások. **Ria Beherano** hitközségi titkár szerint az épületet a jövőben kulturális célokra kívánják használni. A Belgrádhhoz tartozó Zimonyban a holokauszt előtt mintegy 500 zsidó élt, akiknek túlnyomó többsége a vészkorokban elpusztult. A megmaradt kis közösség fontos feladatának tartja a zsidó identitás, a tradíciók és a kultúra megőrzését. A szerb fővárosban csak az 1929-ben felavatott Szukkat Salom nagyzinagógában folyik vallási tevékenység. Az országban 1500-2000 hittestvérünk él.

A visszakapott zimonyi zsinagóga

Európai Unió

Margaritis Schinas, az Európai Bizottság alelnöke üdvözölte az Európai Bizottságnak az antiszemitiz-

Margaritis Schinas: a zsidó élet része az európai társadalomnak és az életünknek

mus elleni harcra vonatkozó egyhangú döntését. Az alelnök nyilatkozatában hangsúlyozta, hogy Európa határozottan kiáll a gyűlölet minden formája ellen. A Bizottság érzékeli és nagy figyelmet fordít a zsidók elleni fenyegetés növekedésére, ezért *határozott akciók* szükségesek. *A zsidó élet része az európai társadalomnak és az életünknek*. Schinas hangsúlyozta, hogy a zsidó közösségek és intézmények védelme a tagállamok fontos feladata. Kiemelte, hogy az IHRA (Nemzetközi Holokauszt Emlékezési Szövetség) antiszemitizmus-meghatározása, melyet mostanáig az EU 18 tagállama fogadott el, fontos útmutatást és segítséget jelent. Az alelnök kijelentette, hogy az Európai Bizottság 2021-re érvényes stratégiát fog kidolgozni, amely kiegészíti az egyes országoknak az antiszemitizmus elleni harcra vonatkozó terveit.

Tízezer ember életét mentette meg a brit Schindler

Jelentéktelen kinézetű, kissé túlsúlyos fickó volt, mégis Nagy-Britannia egyik letehetségesebb kémjeként tartották számon. Ki volt és mit tett a háború alatt Frank Foley?

Akik ismerték, mindannyian jelentéktelen külsejűnek írták le: alacsony, kissé túlsúlyos ember volt, és Gandhiéhoz hasonló kerek szemüveget viselt. Frank Foley azonban valójában Nagy-Britannia egyik letehetségesebb kémje volt, aki ezrek életét mentette meg, segített a norvég ellenállásnak, és kihallgatta Rudolf Hessst.

Somersetből az MI6-hez

Az eredetileg ír származású Francis Edward Foley Somerset megyében született egy vasúti mun-

Útlevelek Berlinből a szabadságba

Leszerelése után felajánlották neki az útlevéllenőrző-tiszt beosztást Berlinben, az Egyesült Királyság Útlevélhivatalában. Állása azonban csak fedőállás volt, mert valójában hírszerzőtisztként dolgozott a brit titkosszolgálatnak. Az 1920–30-as években Foley ügynököket szervezett be, és megszerezte számtalan német katonai fejlesztés legfontosabb tervdokumentációját.

Annak ellenére, hogy nem rendelkezett diplomáciai mentelmi joggal és a német hatóságok bármikor letartóztathatták, Foley az útlevelekbe való bejegyzéskor és a vízum kiadásakor kijátszotta saját hazája rendeleteit is. A németországi zsidók így törvényesen elhagyhat-

vég haderőnek. Foley segített Norvégia főparancsnokának, Otto Ruge tábornoknak kapcsolatba lépni Nagy-Britanniával, hogy segítséget kérjen a németekkel szemben. Az angol hírszerzőnek saját rádióadója volt, ami lehetővé tette Ruge számára, hogy a norvég vezetékes vonalakról függetlenül kommunikáljon Londonnal, de az üzeneteket természetesen kódolták is. Foleyt végül a brit haditengerészet menekítette ki az utolsó pillanatban, mielőtt a német csapatok elfogták volna.

1941-ben azt a feladatot kapta, hogy folytatólagosan hallgassa ki a Skóciában repülőgéppel leszállt Rudolf Hessst. A későbbiekben segített a brit hírszerző szervezetnek a kettős ügynökök dezinformálását

Vilmos cambridge-i herceg Frank Foley frissen leleplezett szobránál 2018 szeptemberében

Fotó: Anthony Devlin / Getty Images Hungary

kás fiaként. Középiskolai tanulmányait egy jezsuita iskolában végezte, majd tanárai ösztönzésére egy franciaországi papi szemináriumba ment. Itt döntött úgy, hogy a papi hivatás helyett a tudományokkal szeretne foglalkozni. Sokat utazott Európában, különösen tehetséges volt a nyelvek terén, folyékonyan beszélt franciául és németül is.

Az első világháború idején a hírneves angol Sandhursti Királyi Katonai Főiskolán végzett, és 1917 elején tiszté avatták. Az illetékesek hamar felfigyeltek nyelvtudására, elemzőképességére, és megkérték, hogy működjön együtt a hírszerzéssel. Ezután 1918 júliusában egy kis egység vezetését bízták rá, amelynek feladata titkos ügynökök toborzása és koordinálása volt Franciaországban, Belgiumban és Hollandiában. A világháború után nem sokkal leszerelt a hadseregtől.

ták hazájukat az 1938. november 9–10-i kristályéjszaka után, hogy Nagy-Britanniába vagy az angolok által felügyelt Palesztinába meneküljenek. Néha még ennél is tovább ment, és német internálótáborokba utazott, hogy kiszabadítsa zsidókat, majd sokukat otthonában rejtette el, és segített nekik hamis útleveleket szerezni. Amikor egyéb lehetőséget nem talált, felvette a kapcsolatot más országok követségein dolgozó barátaival, hogy segítséget nyújthassanak a vízum megszerzésében. Egyes becslések szerint több mint tízezer embert mentett meg a pusztulástól.

Kódolt rádióadások Norvégiából

1939–1940-ben útlevéllenőrző-tisztként szolgált Norvégiában a német invázióig, ezután tevőleges segítséget nyújtott az ellenálló nor-

célzó akciókban is. A háború után hamarosan visszatért Berlinbe, ahol a bujkáló háborús bűnös SS-tagok kézre kerítésében segédkezett.

A vidéki angol nyugdíjas, akit a Világ Igazai közé választottak

1949-ben visszavonult vidéki házába, és 1958-ban ott is hunyt el. Csak halála után derült ki a nagyközönség számára, hogy embermentő tevékenységet végzett. Foleyt hazájában a brit Schindlernek is nevezik. Adolf Eichmann 1961-es jeruzsálemi tárgyalásán Vörös Pimpernek titulálta, aki saját életét kockáztatta a németek által üldözött zsidók megmentése érdekében. 1999-ben kapta meg posztumusz a Világ Igaza elismerést.

Tulok Péter/Dívány

Zsidó exodus

A Kneszet 2014-ben hozott döntése alapján november 30-ai az arab országokból és Iránból elmenekült zsidók emléknapja. A Covid-19 járvány miatt a hagyományos megemlékezést az idén virtuálisan tartották meg. **Jean-Pierre Allali**, a JJAC (Igazság az arab országokból származó zsidóknak) alelnöke a francia zsidó ernyőszervezet, a CRIF honlapján megjegyezte, hogy a közel 900.000 ember tragédiáját *csend övezi*. A palesztin menekülteket az ENSZ felkarolta, a zsidók szenvedé-

Jean-Pierre Allali: a közel 900.000 ember tragédiáját csend övezi

sével, kifosztásával és erőszakos elűzésével azonban a nemzetközi szervezetek nem törődtek. Az arab országokból menekült zsidók többsége, mintegy 600.000 fő Izraelben telepedett le. 300.000 hittestvérünk Franciaországban, Nyugat-Európa más államaiban és az Egyesült Államokban talált új otthonra. A 150.000 algériai zsidó nagy része francia állampolgársággal rendelkezett, és ezért a függetlenség kikiáltása, 1962 után *hazatelepültek*. Az antiszemita támadások elől menekülve közülük azonban már sok ezren alijáztak. **Kovács**

IZRAELI SZÍNES

Arab vette meg az arabellenes klubot

Egy sejk az Egyesült Arab Emírségekből megvette a rasszista rajongó-iról ismert izraeli Bejtár Jeruzsálem futballcsapat felét, közölte a klub.

Történelmi és izgalmas nap a Bejtár Jeruzsálem számára: partnerségi megállapodást írt alá Mose Hogeg és Hamad bin Kalifa al-Nahjan sejk – olvasható a csapat weboldalán közzétett bejelentésben.

A dokumentum az országok között szeptemberben aláírt normalizációs megállapodás egyik újabb gyümölcse.

A sejk, akit az Egyesült Arab Emírségek egyik legelismertebb emberének tartanak, és a királyi család tagja, hosszas tárgyalások után megszerezte a klub tulajdonjogának mintegy 50 százalékát, kötelezettséget vállalva a következő tíz évben több mint 300 millió sékel összegű befektetésre.

A klub kasszájába kerülő pénz elsősorban az infrastruktúra, az ifjúság és a potenciális játékosok fejlesztési célú befektetéseire fordítják. A csoport számára új igazgatóságot is alakítanak, melyben helyet kap a sejk fia, Muhammad bin Hamed bin Kalifa.

Chanukka előestéjén a Bejtár menőrája új és különösen izgalmas fényben világít. Együtt vonulunk a klubba, az együttélés, az eredmények és a testvériség új napjaiba csapatunkért és közösségünkért, valamint az izraeli sportért – mondta Mose Hogeg tulajdonos percekkel az aláírás után.

Izgatott vagyok, hogy egy ilyen dicsőséges klub partnere lehetek, és egy ilyen városban, Izrael fővárosában és a világ egyik legszentebb városában. Sokat hallottam a klubban zajló változásról és a dolgok menetéről, és örömmel veszek részt ebben – nyilatkozta Hamad bin Kalifa al-Nahjan sejk. Szemünk előtt látjuk a béke és a testvériség gyümölcseinek fenomenális eredményét a népek között, és a gyakorlatban egy új módszert vázolunk fel a sport által a szívek egyesítésére a népek között. Összeállítunk egy olyan csapatot, amely a lehető legmagasabbra és a legmesszebbre törekszik abból a vágyból, hogy a Bejtár Jeruzsálem elérje a futball legmagasabb fokát. Ja' allah Bejtár!

A Bejtár, Izrael egyik legjobb futballcsapata, régóta ismert arabellenes és muszlimellenes nézeteiről, és az egyetlen olyan klub az izraeli bajnokságban, amelynek soha nem volt arab muszlim játékosa.

ujkelet.live

Az új tulaj miatt csaptak össze a drukkerek

A rendőrségnek kellett szétválasztania az izraeli Bejtár Jeruzsálem szurkolóit, miután az Egyesült Arab Emírségből egy sejk felerészben megvásárolta a klubot, az üzletet helyeslők és ellenzők pedig összecaptak, írja az MTI a walla hírportál nyomán. Mindkét szurkolói táborból 120-

támogatva azt, hogy az abu-dzabi uralkodócsaládba tartozó Hamad bin Kalifa al-Nahjan társtulajdonos lett.

Az üzlet ellen főként a csapat La Familia névre keresztelt ultrái tüntettek.

Maga az együttes és a La Familia kemény magja eddig is rasszista

Fotó: Emmanuel Dunand / AFP

150 ember jelent meg a csapat jeruzsálemi stadionjánál az edzésen. Eleinte csak indulatos rigmusokat skandáltak, elítélve vagy

megnyilvánulásairól volt ismert, az ultrák többször tiltakoztak arab és muzulmán játékosok szerződtetése ellen, és kötődnek a jobboldali

Likud párthoz, illetve Benjámín Netanjahu izraeli miniszterelnökhöz is.

A rigmusok után a La Familia tiltakozó tagjai megtámadták az új tulajdonos érkezését támogató szurkolókat. A nagy erővel kivonuló rendőrség választotta szét a két tábor, és több szurkolót letartóztatott.

A megállapodás támogatói maguk közé hívták Mose Hogeg üzletembert, a csapat másik tulajdonosát, és vállukra emelve éltették a jelentős, a következő tíz évben több mint 300 millió sékelt (26,6 milliárd forint) hozó szerződés nyélbe ütéséért.

A hatszoros bajnok Bejtár – amely még sosem szerződött arab játékos – hét mérkőzés után a 14 csapatos izraeli bajnokság tizedik helyén áll.

Az emírségek és Izrael szeptember közepén az Egyesült Államok közvetítésével megállapodást írt alá a hivatalos diplomáciai kapcsolatok létesítéséről. Októberben az emírségek kormányának delegációja ellátogatott Izraelbe, ahol a gazdasági együttműködésről szóló számos szerződést írt alá.

Az elmúlt hónapokban az Egyesült Arab Emírségeken kívül Bahrein, Szudán és Marokkó is megállapodott Izraellel a kapcsolatok rendezéséről.

Rangadó

Több száz etióp zsidó érkezett Izraelbe

Sokan hosszú évek elteltével találkozhatnak újra családjukkal. Az etióp zsidók kimenekítése az országban kialakult polgárháborús helyzet miatt vált sürgetővé.

316 etióp zsidó érkezett meg Izraelbe, ők az első olék, akik a mostani mentőakció keretében érkeztek meg új hazájukba. A csoportot Izrael első etióp származású minisztere, a bevándorlási tárcát vezető Pnina Tamano-Sata is elkísérte, írja a Kibic. A miniszter már korábban Etiópiába utazott, hogy megsürgesse a több ezer zsidó kimentését a polgárháború szélére sodródott országból.

Mint arról már itt, a Kibic Magazinban is beszámoltunk, az Etiópiában kialakult feszült helyzet miatt egy etióp zsidók alijázását sürgető szervezet azért fordult az izraeli kormányhoz, mert szerintük veszélynek vannak kitéve a Szentföldre kívándorolni szándékozó zsidók. Egyikük már a harcok áldozatává is vált.

Gondárban és Addisz-Abeában jelenleg több ezer zsidó várakozik táborokba zsúfolódva, rossz körülmények között arra, hogy felszállhasson az Izraelbe tartó repülőre. Sokaknak már ott élnek a családtagjaik, akiket hosszú évek óta nem láthattak.

A most érkezett új bevándorlókat a repülőtéren Benjámín Netanjahu miniszterelnök, Beni Ganc védelmi miniszter, a kormány több más tagja, illetve a Szochnut elnöke, Isaac Herzog fogadta. Az új olék a szabályoknak megfelelően először karanténba vonulnak, és csak ezután találkozhatnak családjukkal. Sokan közülük már húsz éve várnak erre a pillanatra. A bevándorlók két éven át kapnak majd segítséget a beilleszkedéshez a Szochnut munkatársaitól.

A tervek szerint 2021. január végéig további 1600 etióp zsidó érkez-

het Izraelbe. Azonban így is több ezer, a falasmura csoporthoz tartozó zsidó marad a táborokban.

A mostani lépést kritizálók szerint a kormány pusztán politikai célokra használja az Etiópiában várakozó

zsidókat, és szándékosan csak kis számban engedi őket Izraelben letelepedni. Pedig egy 2015-ös kormánydöntés alapján az összes Etiópiában maradt zsidót Izraelbe kellene hozni ez év végéig.

Zsidó szélsőséges gyújtogatott a Getszemáni-templomban

Az izraeli rendőrség letartóztatta egy férfit, aki fel akarta gyújtani a Getszemáni-kertben álló katolikus templomot. Az épület azon a helyen áll, ahol Jézus Krisztus az utolsó vacsora estéjén virrasztott tanítványaival.

A 49 éves izraeli férfi gyúlékony anyagot öntött ki a templom belsejében, aztán meggyújtotta, mondta Micky Rosenfeld rendőrségi szóvivő. Végül az örök elfogták a férfit.

A rendőrség szerint az eddigi nyomozás arra utal, hogy gyűlöletbűncselekmény történt, írja a Kibic.

A Reuters képein egy megfeketedett pad és a padló szintén elfeketett darabja látható.

Ilyesminek nem lett volna szabad megtörténnie a Szentföld egyik templomában, mondta Ibrahim Faltas atya. A Szentföldi Római Katolikus Egyházfelügyelet alapos vizsgálatot kért a rendőrségtől.

Mahmúd Abbász palesztin elnök azt nyilatkozta az ügyben, hogy a gyanúsított terrorista izraeli telepes, és az izraeli kormányt tette felelőssé az ilyen támadásokért.

Az elmúlt évtizedben zsidó szélsőségeket többször elítéltek a Szentföldön álló templomokban és mecsetekben történt gyújtogatásokért.

A gyanúsított

Történelmi esemény

Chanukkai gyertyagyújtás Jeruzsálemben emírségi és bahreini küldöttek társaságában

Az ortodoxiától a szentté avatásig

Edith Stein

1891. október 12-én, jom kippur napján született, és egész életét a népéért hozott engesztelő áldozatnak tekintette. A 20. század legnagyobb filozófusainak volt a tanítványa, és egy másik zsidó származású katolikus szent, Avilai Szent Teréz vezette el élete igazságához. Auschwitzban halt meg zsidóként és katolikus mártírként nem egészen 51 évesen, 1942-ben.

Ortodox zsidó család 11. gyermekéként születik jankiperkor, az engesztelés napján a sziléziai Breslauban. Édesapja két éves korában meghal, édesanyja neveli nyitottságra, intellektuális igényességre és alázatos hitre a gyerekeket, igyekszik iskoláztatni őket: kedvence, Edith különösen jó fejű, érdeklődő kislánynak tűnik, írja a magsihisz.hu.

Anyira önálló gondolkodásának bizonyul, hogy kamaszkorában úgy dönt, ateistává válik. Játshatott némi szerepet ebben az elhatározásában édesapja korai elvesztése is.

Elmélyült filozófiai tanulmányait azért szakítja félbe 24 évesen, hogy nővéreként szolgáljon egy járványkórházban az első világháború idején: ez a tapasztalat vezeti el filozófiai diszsertációjának témájához, az empátia problémájához. Témavezetője a kor szak és az évszázad egyik legnagyobb – különben zsidó – filozófusa, Edmund Husserl volt, az ő asszisztenseként dolgozott diplomázása után a freiburgi egyetemen, de együttműködött Martin Heideggerrel is.

Fellépett a nők egyenjogúságáért is egyetemistaként, és hogy ez nem volt okafogyott fellépés, azt a saját karrierje is mutatta, az, hogy női mi-volta miatt nem léphetett előre a tudományos pályán az asszisztensségből.

Ebben az időszakban olvasta el egy titkos zsidó (marránó) nagyapától származó katolikus szent, a híres Avilai Szent Teréz életrajzát, és rö-

tőn úgy érezte, megtalálta, amit keresett: „mondtam magamnak: ez az igazság”.

A következő év, 1922 első napján tér meg katolikusnak, és nemsokára tanítani kezd egy szerzetesi iskolában: itt tölt nyolc évet, közben folyamatosan dolgozik, Aquinói Tamás értekezését fordítja az igazságról, mestere, Husserl filozófiája és a katolikus tanítás összekapcsolása foglalkoztatja.

Miután állást kap a münsteri Tudományos Pedagógiai Intézetben, szinte rögtön hatalomra kerülnek a náci, és távozni kényszerül.

Ezt követően csatlakozik a karmelita apácarendhez, egy kölni mezítelbas karmelita kolostor közösségéhez. Itt latint és filozófiát tanít a nővéreknek, megírja Véges lét és Örökét című művét egyfelől, amelyben sikerül összehangolnia a katolikus tanítást Husserl elképzeléseivel, és innen ír levelet másfelől XI. Pius pápának a kereszténység és „a rasszizmust bálványozó” náci antiszemitizmus összeegyeztethetlenségéről, kérve a Vatikán világos állásfoglalását.

„Hetek óta látunk olyan cselekedeteket Németországban, amelyek az igazság és az emberség tökéletes megcsúfolásai, a »szerezd felebarátodat« parancsáról nem is beszélve. A nemzetiszocialisták vezetői évek óta szítják a gyűlöletet a zsidók ellen. De a felelősség elsősorban azoké, akik idáig engedték eljutni őket a hallgatásukkal... Ezekben a hetekben nemcsak zsidók, de jámbor keresztény hívek ezrei is azt várják Németországban és hiszem, hogy az egész világon, hogy az egyház emelje fel szavát Krisztus nevének meggyalázása ellen. Nem éppen ellentétes mindaz, amit a nációk hirdetnek a mi Urunk és Megváltónk életével, aki még a keresztben is üldözöiért imádkozott? Mi, akik az egyház hű-

séges gyermekei vagyunk és látjuk, mi zajlik Németországban, a legrosszabbtól féltjük a katolikus egyház presztízsét, amennyiben továbbra is hallgat.”

A rend még a háború kitörése előtt, 1939-ben átcsémpesztte Edith Steint és egy szintén megtért testvérét egy hollandiai karmelita kolostorba. Tudta már azelőtt, hogy a náci megszállták volna Hollandiát, hogy nem éli túl a háborút.

Amikor 1942-ben a holland püspöki kar elítélte a megszálló hatalom zsidóüldözéseit, a náci válaszul le tartóztatták és deportálták a kitért zsidókat is, közöttük Edith Steint és a testvérét. Az imponálóan erős hitű asszonynak tisztelői felajánlották, hogy megszöktetik, ő azonban nem akarta sorstársait magukra hagyni.

Még nem töltötte be az 51. évét, amikor 1942 augusztusában az auschwitzi tábor egyik gázkamrájában fejezte be életét.

Boldoggá, majd szentté egyaránt II. János Pál pápa avatta, a katolikus egyház olyan mártírként, aki tudatosan ment végig azon az úton, amelyen zsidó testvérei jártak a holokauszt idején. A boldoggá avatáshoz szükséges csodát is immár halálában vitte véghez. Egy róla elnevezett két éves kislány (ő maga is ennyi idős volt, amikor elvesztette az apukáját) mérget nyelt, és akkor gyógyult fel – zsidó kezelőorvosa szerint is – „csodaszerűen”, amikor édesapja és a barátok az ő közbenjárását kérték, azért az asszonyt, akit rövid földi életében Edith Steinnek hívtak.

Ő, ez a 78 éve meggyilkolt, bátor, nyitott értelmű és okos zsidó nő ma Európa egyik védőszentje. Mi, akik természetesen nem hiszünk a szentek közbenjárásában, szomorú szívvel, kegyelettel emlékezünk Edith Steinre.

Komoly betegséget okozhatnak a közösségi oldalak

Egy berlini kutatócsoport egy 31 éves nő esetét tárta fel, aki Twitter-függő lett, aminek a hatására téveszmék kezdtek gyötörni. Miután a szakértők közelebbről is megvizsgálták, milyen hatással van a betegre a közösségi portál, megállapították, hogy a Twitter az első számú okok között lehetett, amelyek a pszichotikus tünetek megjelenése mögött álltak. A kutatók természetesen felhívták a figyelmet arra, hogy a közösségi portálok csak akkor lehetnek veszélyesek, ha a páciens pszichózisa korábban is lappangott, csak éppen azt senki sem diagnosztizálta.

Dr. Jan Kalbitzer, a Charité – Universitätsmedizin Berlin professzora a Mail Online-nak beszélt arról, hogy a kutatás csupán egyetlen esettanulmányt tartalmaz, így messzemenő következtetéseket korai volna levonni, egy dolog azonban biztos: a mentális betegségekkel küzdő páciensek problémáit nagy valószínűség szerint csak tovább mélyítik a közösségi portálok.

Dr. Kalbitzer esettanulmánya szerint a 31 éves nő súlyos depresszióval küzdött, emellett pedig internet-függő volt. A Twitteren napi 18-20 órát töltött, téveszmék kísérték: azt állította, hogy egy híres színész zaklatja. A szakemberek szerint a spamek és az automatikus üzenetek zavarják össze az embereket, és persze a személyes kontaktus hiánya is hozzájárul a pszichózishoz.

A Tel-avivi Egyetem munkatársai **dr. Uri Nitzan** professzor vezetésével hasonló eredményre jutottak: az internetfüggőség súlyosbítja a pszichotikus tüneteket. Sőt, a szakemberek azt is feltételezik, hogy az internet széles körű használata szorosan összefügg a pszichopatológias esetek terjedésével.

news.noinetcafe.hu

Jotya, avagy miért nem lettem író

Hatodik osztályba jártam a Kossuth Lajos általános iskola, gimnázium és zseniképzőbe, 1959-ben. Osztálytársaim nagyrészt orvosok, jogászok, káderek gyermekei voltak. Nekem is kivételezett státusz jutott: apám a Kossuth utcai Cipő Modellház vezetőjeként dolgozott. Ez volt a minőségi cipőbolt. Akármilyen nagy tekintélyű ember volt valaki, apámhoz fordult, ha jó cipőre volt szüksége. Így kerültem a jó nevű Kossuth Lajos általános iskolába, bár egyéb származásának számítottam. Nem munkás, nem paraszt, nem értelmiségi, hanem egyéb származású. Ez a besorolás sok mindent meghatározott, például az iskolai felvételeket.

Első tanítási nap, irodalomóra.

A feladat fogalmazás Legszebb nyári élményem címmel. Abban az időben nem volt divat és lehetőség nyaralni. Mi, srácok azonban jól éreztük magunkat. Két fő program volt, az egyik: ócska, általunk javított bicikkel felfedezni a várost. A bicaj szárnyakat adott, felgyorsított. Alig volt forgalom, csak a stráfkocsikat kellett megelőzni. A másik fő program: heti egyszer-kétszer a nagyerdei strandfürdő. Ha volt pénzünk, jegyet vetünk, ha nem, bemászunk a kerítésen.

Egyik kerékpáros élményünket írtam meg az iskolai fogalmazásban. Címe: Legszebb nyári élményem.

Reggel 9 óra. Gyülekeztünk a Szepességi utca sarkán, Gyuri, Pityu, Jotya és én. Jotya József barátom beceneve. Volt nálunk saller (gumiragasztó), szerszámok, felkészültünk a túrára.

Megérkezett Sanyi barátunk, és nem hittünk a szemünknek. Egy vadonatúj, francia, könnyű, alumíniumvázas, fokozatváltós, sebességmérővel felszerelt versenykerékpárral. Ilyet még képen sem láttunk. Külföldi rokonok ajándéka.

„Csak nézzétek, ne piszkáljátok! Apám megöl, ha valami baja lesz.”

Induláshoz készülődtünk, de Jotyát megbabonázta a csodakerékpár. Nem tudta levenni róla a szemét. Megvizsgálta előlről, hátulról, majd könyörgő szemmel nézett Sanyira.

„Sanyi, csak egyszer az életben engedd meg, hogy kipróbáljam! Csak az utca végéig, zsákutca, nem is mehetek tovább.”

Sanyi, a lágyszívú, próbált ellenállni, de annyira meghatotta a könyörgés, hogy megengedte.

Rövid magyarázatot tartott: ez az egyes, kettes, hármas, négyes, ötös áttét, de 3-nál feljebb ne menj.

Jotya elindult, és utólag így emlékezett a történetekre:

Jotya:

„Nem hiszem el! Milyen könnyű hajtani! Gyorsan váltok, kettes, hármas. Nézem a kilométerórát, 25, 30, 35. Negyven! Negyvennel megyek! A fiúk kiabálnak, ordítanak valamit, de

nem értem. Nem tudom levenni a szemem a sebességmérő óráról.

CSATT!!!

Mi történt? Jaj, nekimentem a járdaszegélynek! Jó magasra dobott. Istenem, ez hihetetlen! Emelkedik velem a bicaj! Fiúk, de messze vagytok, az utca másik végén, és már alattam is! Cso-da történt! Ezzel még repülni is tudok? Hirtelen félni, szédülni kezdtem. Már a házak felett vagyok! Talán ugorjak le? Most már nem akarok. Gyönyörködöm. A nyári nap fényében pompázik a város. Egyre emelkedem. Rájöttem, hogy tudom irányítani. Ha tekerem, emelkedik, ha kormányzok, fordul. A Nagytemplom tornyai között átrepülök, és már a Kollégium felett vagyok. Az emberek apró hangyaként jönnek-mennek alattam. Irány a Nagyerdő, a strand. Feltűnik a Víztorony, és már látom is a medencéket, és látom a női napozót. Egy báránnyelű árnyékában megpihenek, alattam maga a mennyország. Itt aztán van látnivaló! Szépek a lányok. Eszembe jutnak a haverok. Visszafordulok, meg sem állok a belvárosig. Alattam a nyüzsgő Vörös Hadsereg utca. Már a vasútállomásnál vagyok, látom, ahogy a gőzmozdonyok sűrű füstöt eregetnek. Elhúzik a repülőter felett. Az orosz pilóták meglepetten nézik a sosem látott égi objektumot. Köszöntöm őket, a kerékpár francia hangjelzője a Marseillaise-t játssza. Ütemre hajtom a biciklit, egyre magasabbra emelkedem. Magabiztosan ülök a nyeregen, nincs tériszonyom. Visszafordulok a Szepességi utca irányába. A Külső Vásártéren stráfkocsik állnak, fuvarra várva. Már látom a fiúkat. Sanyi, Pityu, Gyuri, Tomi, itt vagytok! Látjátok? Tudok repülni! Próbáljátok ki ti is! Már itt vagyok az utca végén.

Jotya, Jotya! – hallom. Landolok a járdán.

CSATT!!!

Megérkeztem. Fekszem a földön. Talán kicsit kábult vagyok ettől a repüléstől, de repülni, emelkedni szeretnék máskor is. Nem akarok itt maradni a porban, a kopott házak között. Szállni fogok, emelkedni. Elálmosodtam, elsötétült minden. Pihenek egy kicsit. Fiúk, nem értem, mit mondtok! Jól vagyok. Hagyjatok pihenni!”

Pár perc múlva magához tért, lábra állt. Orvoshoz vittük, aki megvizsgálta, és beszéltette. Jotya úgy mesélte el a repülését, mintha valóság lett volna. A doki csak ennyit mondott: egy kis agyarázkodás, semmi komoly. És még megjegyezte: De legalább érezted, milyen felemelkedni, szárnyalni.

Ez volt a legszebb, legizgalmasabb nyári élményem.

Vége

(Megjegyzés: Jotya tényleg megtanult repülni, ezek után egyre jobban szárnyalt. Kitűnőre érettségizett, felvették az

egyetemre, diplomata lett belőle. Karriert csinált, bejárta az egész világot.)

Izgattottan vártam a dolgozat osztályozását. Kiosztották a füzeteket, megláttam az osztályzatot és az indoklást: a dolgozat nem a témáról szólt: 2 (kettes).

Elvörösödtem, és szó nélkül felálltam.

– Mit akarsz, Fehér?

– Tanárnő kérem, én igazságtalannak érzem a kettest.

– Megzavarod az óra rendjét. Szünetben jelentkezz az osztályfőnöködnél. Leülni.

A tanári előtt találkoztam az osztályfőnökömmel.

– Tanár úr, szeretnék valamit mondani.

Előadtam, miért vagyok itt, és átnyújtottam neki a füzetem.

– Elolvasom, most menj vissza az osztályodba!

A következő irodalomórán bejött a tanárnő. Első mondata:

– Fehér, állj fel! Az osztályfőnököddel úgy döntöttünk, hogy a kettest töröljük, mert tanrend szerinti szempontok alapján nem minősíthető a fogalmazás. Máskor írd, és ne fantáziálj!

Iskolai éveim alatt ez volt az utolsó szívből írt fogalmazásom. Beálltam a sorba.

A kisördög nem hagyott aludni. Volt egy másik osztályba járó zseni barátom, F Laci, akiből irodalmár lett. Legközelebb az ő ötössel díjazott dolgozatát szóról szóra lemásoltam és beadtam. Az én tanárnőm hármásra osztályozta.

Most ugorjunk egy nagyot a jelenbe. Az élet olyan, hogy egy könnyednek szánt történet befejezése váratlan fordulatot vehet. Felhívtam Jotyát telefonon, hogy elmeséljem neki, megörökítem az utókor számára. Egy kedves nő hang szólalt meg, a felesége, aki felkészített a Jotyával való beszélgetésre. Sajnos kiderült, hogy Jotya rossz társaságba keveredett. Összeismerkedett Alzheimer úrral, aki minden régi emléket eltüntetett az elméjéből. Íme a varázslat, íme a parádé, hipp és hopp! Volt emlék, nincs emlék, se jó, se rossz, törölve. Tiszta az elme.

Tudtam Jotyával egy keveset beszélni, de a 70 év emlékeit, a barátokat, az iskolatársakat hiába idéztem fel, ő nem emlékezett semmire. Csak néhány szavamat ismételtette elgondolkozva.

Kedves gyermekkori barátom, Jotya! Nem tudod megerősíteni, sem megcáfolni azt, amit rólad írtam. Az emlékek a mi közös emlékeinkkel együtt elvesztek számodra. Elvesztéttél valamit, de nem tudsz róla, így talán nem is hiányzik neked.

A mi emlékeinkben továbbra is megmarad a régi Jotya.

Porból lettünk, megszülettünk. Majd megpróbáltunk felemelkedni, fent maradni, szárnyalni.

Ám elkövetkezik a leszállás ideje, visszatérünk a földre. Előbb vagy utóbb. Landolunk.

Ahasvívus

Nehezen vitatható Horthy felelőssége a zsidókérdésben

Turbucz Dávid történész szerint Horthy Miklós neve okkal köthető össze a népiertással, mert tekintélyével, pozíciójából következően jóváhagyta azt, ami 1944 tavaszán Magyarország területén történt.

A Magyar Tudományos Akadémia A Horthy-korszak vitatott kérdései című konferenciáján Turbucz Dávid történész tartott vitaindító előadást a kormányzó megítélésével kapcsolatban. Az előadás teljes szövege a BBC History magazin decemberi számában jelent meg. A cikk rövidített változatát a 24.hu közölte le.

Az előadáson Turbucz többek között szót ejtett Horthy Miklós antiszemitizmusáról, illetve a holokausztban játszott szerepéről. A történész ezzel kapcsolatban arról beszélt, hogy a kormányzó antiszemitizmusa az idő múlásával egyfajta szelektív zsidóellenességbe váltott át. Horthy ugyanis a nemzethűségük alapján különbséget tett a jó és a rossz zsidók között.

Horthy-plakát 1940-ből

Fotó: Dobóczi Zsolt/ForTEpan

A jó zsidókat (bankárokat, gazdasági vezetőket, színészeket, művészeket stb.) nem is tekintette zsidónak, hanem becsületes, tisztességes magyar embereknek. A rossz zsidók közé a lázadó kommunista zsidók és a galíciai söpredék tartoztak, akik nem integrálódtak a magyar társadalomba, a szegényebb rétegekhez tartoztak, és nem hoztak hasznot a magyar nemzetnek.

Horthy zsidóellenes nézeteinek fontos eleme volt a fokozatos jogkorlátozás. Bár a zsidótörvényeket nem ő kezdeményezte, de támogatta és elfogadta azokat, ráadásul vétőjogával sem élt.

A magyar zsidóság 1919 és 1944 közötti sorsát illetően nehezen vitatható a kormányzó felelőssége, de nem lehet erről kizárólag az ő személyére koncentrálni beszélni – véli Turbucz Dávid, aki szerint Horthy azzal, hogy nem mondott le, törvényesítette a német megszállást, s hozzájárult a megszállási rendszer hatékony működtetéséhez. Az államapparátusnak, a honvédségnek és a karhatalomnak ugyanis ki kellett szolgálnia a németek igényeit ahhoz, hogy megvalósuljon az ország gazdasági és katonai mozgósítása, illetve a vidéki zsidóság deportálása.

Horthy tudta, mi a náci zsidópolitikájának lényege, és mivel ezzel nem tudott azonosulni, így saját lelkiismerete megnyugtatósa érdekében igyekezett ettől – amennyire lehetett – távol maradni. A deportálást a magyar állam szuverenitásának visszaszerzése érdekében szükséges rossznak tekintette. Az adott helyzetben nem tartotta elkerülhetőnek a zsidóság gettósítását és deportálását.

A történész azon a véleményen van, hogy a fentiek okán Horthy neve okkal köthető össze a népiertással, mert tekintélyével, pozíciójából következően jóváhagyta azt, ami 1944 tavaszán Magyarország területén történt.

Horthy Miklós június végén – a nemzetközi tiltakozás és a romló katonai helyzet hatására – döntött a deportálások leállításáról, amely végül július 6-án következett be. Azonban ezt megtehetné, de legalábbis megpróbálhatta volna korábban is. Nem tette, miközben május és június folyamán a kormányzó pozíciója érdemben nem tért el a július eleji helyzetétől – olvasható a Turbucz Dávid előadását összefoglaló írásban.

Érdekességek a golyóstoll feltalálójáról

Feltalálta a golyós dezodort és az automata váltót, miatta alakult a BIC márka, és Argentínában máig nemzeti hős.

1985-ben, vagyis éppen 35 éve halt meg Argentínában az egyik legismertebb magyar feltalálóról, Bíró László József, a golyóstoll atyja. Erre a neves dátumra gyűjtöttünk egybe néhány meglepő tényről e briliáns elmről.

- Bíró eredetileg Schweiger László József néven látta meg a napvilágot a Terézvárosban, 1899. szeptember 29-én. Atyja a hódmezővásárhelyi Schweiger Mózes Máttyás, édesanyja a kaposvári Ullmann Janka volt. Családnevüket 1905. február 11-én magyarosították Bíróra.
- Mivel Bíró László József újságíróként dolgozott, így 1930-ban az újságok nyomására használatos festékekkel kezdett kísérletezni. Megfigyelte ugyanis, hogy az hamarabb szárad, mint a töltőtollakban használatos, így nem hagyta a papírt írás közben a papíron. Ehhez a tintához azonban valamilyen adagoló szerkezet is szükséges volt (mivel magától nem tudott kifolyni a tartályból), így rájött, hogy egy apró golyó, mely felkeni mozgás közben, kiválóan megfelel a célra.
- A golyóstollra (töltőtoll néven) két szabadalmat is beadott Magyarországon. A Magyar Királyi Szabadalmi Bíróságon 1938. április 25-én a tollat, november 23-án pedig a tintát és a tollat együtt védette le.
- Bírónak 1938-ban, a golyóstoll tökéletesítése közben menekülnie kellett az országban éledő zsidóellenesség elől. A feltaláló Párizsba utazott családjával, ahol egy argentin férfi azt javasolta neki, költözzön az ő országába. Később kiderült, hogy a férfi Agustín Pedro Justo, azaz maga az argentin elnök volt.
- A fentiek tükrében nem csoda, hogy a golyóstoll végleges szabadalmát már Argentínában kérte és kapta meg, 1943. június 10-én.
- Mivel a brit királyi légierő, a Royal Air Force folyamatosan küzdött a nagy magasságokban használhatóvá váló töltőtollakkal, így az angol kormány 1944-ben megvásárolta a toll szabadalmát. Ez tette lehetővé a toll elterjedését és azt, hogy angol nyelvterületen a mai napig Biro pennek vagy Biro's pennek nevezik a golyóstollat.
- A történetnek van egy francia vonatkozása is! Franciaországban ugyanis néhány vállalkozó részvénytársaságot alapított a toll gyártására a megvásárolt licenc alapján. A cégnek a Biro Crayon vagy röviden a BIC nevet adták, és a mai napig így hívják. Nem mellesleg napjainkban is a legnagyobb szereplő a golyóstollak piacán.
- A mai formájához hasonló automata sebességváltót szintén Bíró találta fel, 1930-ban. Bár a szerkezet működőképes volt, a tökéletesítésre már nem volt pénze. Egyedül az Opel tulajdonosa, a General Motors érdeklődött a találmány iránt, és meg is hívták Bíró Berlinbe egy bemutatóra. Mivel ő a saját motorjába építette be a szerkezetet, és azzal utazott 1000 kilométert Németországig, a döntéshozók azonnal a megvásárlása mellett döntöttek. Később kiderült azonban, hogy csak a saját fejlesztésű automatájuk piacát akarták védeni, így Bíró váltója soha nem került gyártásba.
- Nem volt nagyobb szerencséje a golyós dezodorról sem, melyet szintén ő talált fel az ötvenes évek elején. Újra csak a pénzhányó szöft közbe, így az elv tökéletesítésére már nem maradt forrás. Csak csendben említhetjük meg, hogy a golyós dezodorok még most is az általa kidolgozott elv alapján működnek.
- Bíró Buenos Airesben, 1985-ben bekövetkezett haláláig összesen húsznál is több találmányt eszelt ki. Új hazája annyira magáénak érezte sikerét, hogy születési dátuma (szeptember 29.) a mai napig az argentin feltalálók napja az országban.

toretro.blog.hu/drkardos

Harcolnak az antiszemitizmus ellen, de gátolják a vallásgyakorlást

Az EU-nak védenie kell a zsidók jogait a körülményekre és kóser vágásra; ezek hiányában az Unió antiszemitizmus elleni nyilatkozatai haszontalanok.

Fentieket Pinchas Goldschmidt

Pinchas Goldschmidt

Fotó: WJC

rabbi, az Európai Rabbikonferencia (CER) elnöke mondta azzal kapcsolatban, hogy hiába adott ki az EU mérőföldkönek számító nyilatkozatot a közelmúltban, ha közben számos

tagállamában törvényeket hoznak az alapvető zsidó rituálék betiltására.

Az EU 27 tagállamának politikáját koordináló Európa Tanács határozata nyilatkozatot adott ki, amely többek között megállapítja, hogy az antiszemitizmus bármely formájában elfogadhatatlan, és megfékezésére ellenlépéseket kell tenni, akár európai szinten. Az EU tagállamai támogatják azokat a kezdeményezéseket, amelyek fellépnek az antiszemita gyűlöletkeltés, az erőszakos cselekmények, az interneten terjesztett antiszemita összeesküvés-elméletek ellen.

A francia La Croix katolikus lapnak nyilatkozva Pinchas Goldschmidt rabbi kijelentette: Különösen kiábrándító, hogy az Unió nem kötelezte el magát az olyan vallási parancsolatok védelme iránt, mint a sehitá (az állatok kóser vágása) és a brit mila (a nyolcnapos fiúgyermek körülmételese).

Goldschmidt leszögezte: amennyiben a zsidók szabad vallásgyakorlását – azaz az ősi szokásaik fenntartásához való jogait – nem biztosítják, az antiszemitizmus elleni nyilatkozatok mit sem érnek. Mint Belgium két tartománya, Flandria és Vallónia esetében, ahol a sehitát betiltották.

Algemeiner – Bassa László / Szombat

NAPTÁR

Január 8., péntek

Január 9., szombat

Január 13., szerda

Január 14., csütörtök

Január 15., péntek

Január 16., szombat

Tévész 24.

Tévész 25.

Újholdhirdetés

Tévész 29.

Svát 1.

Svát 2.

Svát 3.

Gyertyagyújtás: 3.53

Szombat kimenetele: 5.04

Jajm kippur kóton

Újhold

Gyertyagyújtás: 4.02

Szombat kimenetele: 5.12

APRÓ-HIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Halálozás

Fájó szívvel tudatjuk, hogy Grósz János (1925–2020) elhunyt. Temetése a szolnoki zsidó temetőben volt. Gyászolják: felesége, fiai, menyeyei, unokái, dédunokái.

Fájó szívvel tudatjuk, hogy Ráiter József (1945–2020) elhunyt. Temetése a szolnoki zsidó temetőben volt. Gyászolják: felesége, fia, lánya, menyeyje, unokái, sógora és családja.

Marhavagonban lelte halálát az ünnepelt gyerekszínész

A hollywoodi siker helyett mindössze 16 évesen valószínűleg egy marhavagonban lelte halálát Berky Harry, a harmincas-negyvenes évek elismert hazai gyerekszínésze.

Ha nincs a második világháború, ma talán Hollywood egyik magyar hírességeként emlékeznünk rá, olvashatjuk az Újságmuzeum cikkében. Mert bár gyerek volt még, a tengerentúlon is híre ment a tehetségének, maga Adolf Zukor, az amerikai filmipar teljhatalmú ura intézte a kinti karrierjét. A kisfiú – Brenner Tibor néven – 1928-ban született Budapesten. Az apja festő-mázoló céget vitt, s végül elért arra a szintre, hogy a pesti külvárosban – mert akkoriban a mai Bosnyák tér az volt – épített egy házat a családjának. Ott élt Harry is, aki már ötévesen fellépett Lakner bácsi gyermekszínházában, amely a színésztanpótlás egyik bölcsője volt (Ruttkai Éva is ott pallérozódott gyerekként).

Nyolcévesen, 1936-ban már egy filmben szerepelt a kor körülrajongott színészével, Csontos Gyulával, aki rácsodálkozott a fiú érett játékára. És nem volt megállás, tizenegy évesen az Aranysárkányban is szerepet kapott, itt Makláry Zoltán és Muráti Lili volt a partnere.

Berky Harry boldog volt és büszke, hiszen megismerték városszerte, és napi kapcsolatba került azokkal a színészekkel, akikre felnézett. Így az autogramgyűjtő füzetkéjébe a kor sármos színésze, Jávor Pál is bejegyzést írt: *Kis ember, mi lesz belőled? Remélem, nagy művész.* Aláírás: *Jávor Pali bácsi.* Ekkortájt már tudott Berky Harryról Hollywood megteremtője, Adolf Zukor is. Bekérte a fiú filmjeit, és amerikai karriert képzelt a gyermeknek. Elkésett vele, mivel hamarosan minden a darabjaira hullott...

Berky apjának vállalkozása tönkrement, meg kellett válniuk a háztól, majd a kis színészpálánta sem szerepelhetett több filmben. 1944 nyarán aztán egy csilagos házba utalták be a családot. Egyik nap az édesapjával együtt az Obudai Téglagyárba hurcolták, ahol elszakították őket egymástól. Az apát bevagonírozták, és egyenesen Dachaubá szállították, a 16 éves Berky Harry pedig a harkai táborba került.

Megbetegedett, és annyi még bizonyos, hogy ő is ott sínylődött egy vasúti vagonban, amelyen Ausztriába, Felixdorfba vitték a kiszolgáltatott embereket. Vagy a vagonban halt meg – szinte bizonyos –, vagy pedig a felixdorfi megérkezés után lőtték agyon a német katonák. A harmincas évek sokra hivatott, ünnepelt gyerekszínésze holtteste sosem került elő. Ma pedig már az emlékért sem őrizzük.

Nyugodj békében, Berky Harry!

Egyike megható filmjeinek

A holokausztról gyerekeknek

Nemrégiben parázs vita folyt a Zsidó múlt és a Holokauszt és a család című Facebook-csoportokban arról, lehet-e mesét írni a holokausztról gyerekeknek. A válaszok megoszlottak a *nem, az igen, de és az igen* (és példák) között. Ezt követően megjelent egy olyan mesekönyv, amely azt bizonyítja, hogy a kisebbeknek, a 10-12 éveseknek is be lehet érteni módon mutatni a holokauszt dermesztő drámáját.

A mese szerint hetvenhat évvel ezelőtt Francesco Tirelli olasz fagylaltos volt Budapesten. A második világháború alatt sem tért haza Itáliába, bízva abban, hogy olasz állampolgárként nem eshet baja a magyar fővárosban. Ezt az előnyt arra használta fel, hogy életeket mentsen: külső-erzsébetvárosi fagylaltüzleté-

ben zsidókat bujtatott, élmezőnyben 1944/45 telén. Gyerekeket, felnőtteket. Nekik hónapokon át kellett

csöndben, piszenés nélkül lapulniuk, hogy a bérház lakói se sejtsek, mintegy 20 ember él a bezárt fagylaltüzletben. A rejtőzködők a szigorú körülmények ellenére is megtartották a zsidó szokásokat. Az egyik gyerek, Péter rájött arra, miképpen készíthetnek a hátsó traktusban chanukkiját, a chanukka ünnepén használatos gyertyatartót a boltban fellelt eszközökből. A bujtatott zsidók megmentőjükkel együtt túléltek a háborút.

Francesco Tirelli meséjét az izraeli Tamar Meir irodalomtörténész írta meg 10-12 éves gyerekek számára mesekönyvében, melyet a szintén izraeli Yael Albert grafikusművész illusztrált. A héber, olasz, angol és cseh nyelvű kiadás után most jelent meg magyarul az Infopoly Alapítvány gondozásában. A hazai kötet különlegessége, hogy szövegét Szilágyi Erzsébet hébertanárno vezetésével a Lauder Javne Középiskola és a Scheiber Sándor Gimnázium tanulói fordították le Papp-Kovács Krisztina tanárnő segítségével.

Csak hogy a történet nem mese. Megtörtént Budapesten, 1944-ben. Főhőse, Mayer Péter később Izraelben Jichák és kémia professzor, majd Tamar Meir apósa lett. Tamar öröközte meg történetét és megmentője, Francesco Tirelli alakját különleges mesekönyvében. De Francesco Tirelli nem szerepel a magyarországi embermentők listájában, s a róluk szóló szakirodalomban sem. Ugyanis a Jad Vasem Tirelli nevét az olaszországi embermentők listájában tette közzé, s így elkerülte a magyar kutatók figyelmét. Ma már pontosan tudható, hogyan rejtette el Francesco Tirelli védeceit, ahogy az is, hogy Tirelli 1926-tól 1948-ig élt Magyarországon, míg a családja Velencében maradt. Tirelli tragikus hős, ugyanis úgy halt meg különös körülmények között egy svájci börtönben, hogy csak két tucatnyi ember ismerte tetteit.

A mesekönyvben nincsenek halottakat idéző sorok, képek. De benne van a feszültség, a szorongás, ami az egyre sötétedő oldalakra ül. S mint minden mese, elhozza a jót – és mint a bibliai Eszter történetében a zsidók – megszabadulását is.

A mű megjelenését Erzsébetváros önkormányzata támogatta, vállalva azt, hogy a vírusveszély elmúltával a kötetet eljuttatja a kerületi kisiskolások és a zsidó iskolák 5. osztályos diákjai számára.

1944-ben a chanukka december 10-én kezdődött. Éppen mint 2020-ban.

A mesekönyv megvásárolható a Wesselényi utca 13. szám alatt lévő Makkabi könyvesboltban, vagy megrendelhető a kiadónál: Infopoly Alapítvány. E-mail: infopoly@gmail.com. Ára: 2990 Ft.

Dombi Gábor

Rongálás és kegyeletsértés a tállyai zsidó temetőben

A Mazsihisz határozott tiltása ellenére keresztény önkéntesek a zsidó újévkor és szombaton akarták rendbe tenni a temetőt, amelyben ráadásul hatalmas tüzet is gyújtottak. Az önkéntesek vezetője, Illyés Bence szerint társadalmi felelősségérzet motiválta őket a munkálatok során. A Mazsók elnöke feljelentést tett az ügyben.

2020-ban több alkalommal is nekiindult egy csapat – főként keresztény – önkéntes, hogy rendbe tegye az elhanyagolt tállyai zsidó temetőt. A hírről először a magyarkurir.hu-n olvastunk, ahol az akció vezetője, Illyés Bence nyilatkozott. Illyés hosszan beszélt arról, milyen nagy szükség van ma Magyarországon arra, hogy keresztények társadalmi felelősségérzetből zsidó temetőket újítsanak fel, hiszen sok sírhely épp a holokauszt miatt került ilyen rossz állapotba.

Az egyik legszebb és legnemesebb formája az önkéntességnek egy olyan ügyért tenni valamit, amihez nincs közvetlen kapcsolódásom semmilyen szinten, és még elvárni sem tudok semmilyen viszonzást senkitől, fejtette ki Illyés Bence a cikkben.

A dolog pikantériája azonban, hogy a temető rendbetételének első alkalmát Illyésék épp a zsidó újév napjára időzítették.

Illyés Bencéről egyébként tudni kell, hogy amellet, hogy a Magyarországi Haszid Zarándoklatokért Alapítvány (MAHAZA) kurátora, képviselője, civil aktivista, a zsidó kultúra kutatója. Katolikusnak keresztelték, majd református templomba és iskolába járt, ahonnan aztán a piarista gimnáziumba került, később az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem hallgatója is lett.

A projekttel kapcsolatban Illyés a Mazsók elnökéhez, Szabó Györgyhöz fordult anyagi támogatásért még 2020. júliusban, aki először biztosította Illyést arról, hogy pénzt is kaphatnak a terveikhez. Szabó György a papírok át tanulmányozása során azonban észrevette, hogy a tállyai temető rendbetételét épp a zsidó újévre időzítették az önkéntesek.

Azonnal jeleztem Illyés Bencének a problémát, és kértem, hogy tegyék át a munkálatokat egy másik időpontra, amit ő határozottan elutasított. Arra hivatkozott, hogy nem tudja átszervezni az önkénteseket, holott még két hónap volt hátra újévig, ráadásul még azt is felajánlottam neki, hogy a Mazsók támogatja az ezzel járó plusz költségeket, nyilatkozta lapunknak Szabó György.

Illyés Bencével a Mazsihisz is hamarosan közölte, hogy nem engedélyezi újév napján a felújítást, ennek ellenére az önkéntes csapat felvonult a megadott napon a helyszínen, ahol rendőrök igazoltatták őket. Két nappal később pedig kiderült, hogy a kivágott gazt a temető közepén, a sírok között égették el.

Illyésék kárt okoztak a sírokban, nem beszélve a halottak emlékének meggyalázásáról. Erőthetetlen számomra, hogy miért tesz ilyet egy olyan ember, aki a zsidóság kutatásával foglalkozik, és maga is tanult az ORZSE-n, mondta Szabó György.

Az ügygel kapcsolatban többször is kerestük Illyés Bencét, akinek a cikk megjelenéséig még nem érkezett meg a válasza. A reakcióját egy újabb cikkben fogjuk közzétenni.

A magyarkurir.hu-n megjelent interjúban Illyés beszélt az ORZSE-n eltöltött évekről is. Elmondta: nem zavarta az outsiderség, hogy keresztényként zsidó közösségben tanult, sőt úgy érezte, családi hangulat volt az egyetemen, ahol gyorsan befogadták őt.

Illyés szerint Magyarországon jellemző az éles csoporthatárokon belüli gondolkodás, ami ellentétben áll a saját megközelítésével. A tevékenységem és a munkám által szeretnék hidat építeni a két világ között, ami kétségteljesen egy járható út még idáig, ezért nehézségekkel is jár.

Kérdés, ez esetben is ennek a szemléletmódnak a jegyében járt-e el.

A feljelentés kapcsán indult rendőrségi nyomozás még folyamatban van. Illyés Bence és önkéntesei még egyszer megpróbálták – ezúttal szombaton – bejutni a tállyai zsidó temetőbe. Ekkor azonban a Mazsihisz biztonsági őrrei megakadályozták őket ebben.

Szabó György még hozzátette: szeretném kiemelni, hogy személyemben rendkívül fontosnak tartom a hasonló projektek lebonyolítását, különös tekintettel arra, hogy számos nem zsidó ember vett részt a munkában. Feltételezem azt is, hogy az önkéntesek nagy része nem volt avval tisztában, hogy probléma van a munkavégzés időpontjával.

HJ/Kibic

Mojzes Ivrat rovata Feldolgozás filmen

Ének: Kevés hangszeres kísérettel, keleties (arab) zenére, lágy, behízelt női hangon, a refrén magas sikolyszerű hangon.

Film:

A bevezető képsorok egy arab várost mutatnak napközben, arab feliratú boltok, autók, túlkölés, sok járókelő. A kép ráközelít egy arab teázóra. Ahogy belép a félhomályba, felhangzik a háttérben halkán a kísértő hangszer cifra dallama. Arab férfiak teázgatnak, beszélgetnek, a zene egyre hangosabb. A kép körbepásztáz (a háttérzaj elhalkul), megjelenik a színpad, ahol egy szép fiatal arab lány táncol a zenére kevés, de annál díszesebb ruhában. A háttérben a falon színes fények kavalkádja, amelyben először homályosan, aztán egyre élesebben egy város tűnik fel. A kép kivilágosodik.

Egy izraeli város napközben, héber feliratú boltok, autók, túlkölés, sok járókelő (halk háttérzajjal).

Buszmegálló, várakozó gyalogosokkal. Szép fiatal fehér ruhás arab férfi (széles vörös övvel) közeledik egy szép fiatal fehér ruhás zsidó lány felé (akinek arca megegyezik az arab táncossal, de a haja, a ruhája, és a díszei már nem). Mindkettőjük ruhája egyszerű, de tradicionális, ellentétben a környezetükkel lévő gyalogosokkal, akik modern utcai ruha van.

A mozgás természetellenesen lelassul (a háttérzaj elhalkul), felhangzik az ének. Már csak a két fiatal látjuk élesen, a háttér elmosódik. Megindulnak egymás felé. Hol a férfi arca látszik szemből, hol a lányé, hol mindketten oldalról, ahogy közelednek. Összekulcsolódik a tekintetük, a lány mosolyog, a férfi könnyezni kezd, egymás felé nyújtják mindkét kezüket, összeérnek az ujjai. Ekkor a férfi mindkét kezét ökölbe szorítva felrobbantja a testére erősített bombát...

A néma robbanás után csak fehér gomolygó füst látszik, majd a kép lassan elsötétül. Közben csak a kísértő hangszer cifra dallama hallatszik. Teljesen elsötétül a kép, amikor az énekes, kísértő hangszer nélkül eléneklí az utolsó négy sort.

Boldog 110. születésnapot a Jad Vasem-kitüntetettjének!

Nem csak a filmekben alakított nagyot. Mikor a való életben igazán nagy volt a baj, nem tévovázott közbelépni. A német megszállás alatt az sem riasztotta vissza, hogy a Gestapo kémkedés gyanújával lefogta, három hónapon át fogva tartotta és kínoztta. Szabadulása után elég volt meglátnia a zsidó gyerekek halálmenetét, nem számított terror és félelem, közbeavatkozást és megmentetést őket, a lakásán várhatták ki a felszabadulást. Karády Katalint (1910–1990) mégis elűldözték.

Mint annyi más nagy fia esetében, hazája nemhogy meghálálta volna hősségét, de megbüntette őt: hiába a Katyusa és a Gyévuska c. dalok ihletett előadása meg az alapító tagság a Magyar–Szovjet Művelődési

Társaságban, kiszorították a filmes és színházi világból, mert önmagában már az is bűnnek számított, hogy a Horthy-korszakban volt sikeres, és vőlegénye az egykori kémfőnök, Ujzász István volt.

Ellehetetlenítették, nem maradt számára más, mint embercsempész segítségével illegálisan átkelni az osztrák határon, és új életet kezdeni Nyugaton. De hamar rá kellett jönnie, díva ott már nem lehet, kereskedő vált hát belőle. Eleinte rövid-áruüzletet vitt, majd New Yorkban kalapszalont üzemeltetett. Szereplést már nem vállalt többet, interjút is csak elvétve adott. Az idősebb amerikai magyarok azért még tudták, egykor ki volt ő, de a fiatalabbak már ennyit sem. **MHB Facebook**

2004		
DNIO O & ASSUNTA & IA, LIDO & ANGELO UELE ERNANDO 002 A COSTAGUTI ULIA VI & CLELIA & ANENKO LIUBA IO & MARIA CESCO & EMILIA NZO & ADELE & ANNI & MARIANGELA IO & MARIA	BÉREND FRANCIS GALLASZ KATALIN & SISTER ROZÁLIA JÁSZAI JÁNOSNÉ (OLAH ERZSEBET) KÁLLÓ FERENC KARÁDY KATALIN KÉKESI ZOLTÁN KÖRMENDI DEZSŐ NAGYMÁNYÓKI GILBERT PRUGBERGER JÓZSEF SZABÓ IMRE SZABÓ GYULA SZIJJ LÁSZLÓ & LENKE ZÁMBÓ MÁRIA	MOHÁCSI JÁNOS & CHILDREN NITS GYULA & RÁDAI LÁSZLÓNÉ SZONTÁGH BÉLA TAMÁS ANNUS TÁTRA ANNA TURBUCZ ILONA VANCZÁK MARG DAUGHTER Z VARGA ISTVÁN VÁRKONYI ELVIR VICTOR JÁNOSNÉ ZSINDELY FERENC
2005		
	BILKEI GORZO & MARGIT	2

A művészneve az Igazak falán a jeruzsálemi Jad Vasemben

...és ideje van a nevetésnek

Autós feliratok:

Suzukin:

Nem vagyok hülye, nem vettem, nyertem!

Elnézést, hogy ilyen közel megyek Ön előtt!

Ne dudálj, ne villogj! KÜZDJ!

Autómentőn:

Egyszer mindenki a platón végzi.

IFA hátulján:

Tudom, hogy régi, de legalább ki van fizetve.

Kérem, ne kövessen, én is eltévedtem!

Vigyázz, pajtás, könnyen török!

Dacia hátulján:

Még mindig jobb, mint gyalogolni!

BMW hátulján:

Suzuki... a ti autótok!

Ferenc pápa elhatározza, hogy inkognitóban bemegy Rómába. Beül a sötétített ablakú limuzinba, és megmondja a sofőrnek, hogy irány a vá-

ros! A sofőr azonban baromira be van rezelve, mert még sosem vitte a pápát egyedül, mindig testőrök sorfala kísérte, és nagyon izgul, nehogy valami történjen, ezért csigalassúsággal vánszorognak.

A pápa rászól, hogy hajtson gyorsabban, de a sofőr 40-nél nem hajlandó többel menni. A pápa megelégedi, és azt mondja:

– Cseréljünk helyet, majd én megmutatom, hogy kell vezetni!

Megtörténik a csere, a pápa padlóg nyomja a gázt. Persze egyből kiszúrja egy rendőrautó, és leinti őket. Kipattan az egyik rendőr, odalép a vezető felőli ablakhoz, amelyik erre hangtalanul leereszkedik. A rendőr meglátja a pápát, azután falféren elnézést rebeg, és visszaroan a rendőrautóhoz. A társa dühösen kéri:

– Mi van, miért nem büntetted meg, hülye vagy?

– Te, én nem mertem, olyan fontos személyiség ült abban a kocsi.

– Csak nem a polgármester? Hát pedig arra igazán ráférne, elég mostohán bánik velünk!

– Nem, nem, sokkal fontosabb személy.

– Csak nem valamelyik korrupciós miniszter?

– Nem, nem, fontosabb.

– A miniszterelnök?

– Nem, nem.

– Hát akkor ki a franc, nyögöd már ki végre!

– Azt nem tudom, de maga a pápa a sofőrje!

A rezervátumban egy indián fekszik az úton, a fülét az útra tapasztva. A turisták köré gyűlnek.

– Chevrolet, floridai rendszám, fehér színű, horpadt a lökhárító, négy sápadtarcú ül benne.

– Ezt mind hallás alapján állapította meg? – kérdezik csodálkozva.

– Dehogy, nincs két perce, hogy elűtött.